

Tabora

BOG - NAROD - DOMOVINA

1974

EL FORTIN

št. 12

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov • TABOR je glasnik in vestnik Zveze D. S. P. B. Tabor • Mnenje Z. D. S. P. B. Tabor predstavlja, so le članki, ki so podpisani od glavnega odbora Zveze. • Izdaja ga konzorcij. Predsednik inž. Anton Matičič. • Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila, za lastništvo Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation Tabor of the United Slovene Anticommunists

TABOR es órgano de la Confederación Tabor de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. • Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina. T. E. 33-7213

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 1.256.768

Naročnina: Južna Amerika 40 pesov ley 18.188, odn. enakovrednost v dolarju; ZDA-Kanada-Evropa-Avstracija z navadno pošto 6 dol., z letalsko pa 10 dolar'ev (ZDA)

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: inž. Anton Matičič, Igualdad 1110, José L. Suárez FNGBM, Cofa. de Buenos Aires, Argentina. Telefon: 766-7513.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Potem ko se je prestolna Ljubljana 29. junija 1944. leta plebiscitarno izrekla proti nasilju rdeče revolucije, je zavedna mladina pohitela pred vladno palačo in vzklikala generalu Rupniku, ki ji je skupaj z ožjimi sodelavci iskreno odzdravljajal.

P O R A V N A J T E N A R O Č N I N O !

Svobodni sveta,
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Diciembre 1974

BUENOS AIRES

December 1974

Primera Exposición de Empresas Eslovenas en la Argentina

(26 de octubre hasta 3 de noviembre 1974)

Cuarenta y ocho expositores representan en EXPOSLOV 74 a todo un pueblo que quería vivir.

Al cabo de largos años de luchas cruentas y despiadadas, en 1945 la mayoría de los pueblos del orbe reconquistó la vigencia de sus derechos humanos, abocándose a la reconstrucción de sus patrias asoladas y a la restauración de los valores morales sistemáticamente negados y desvirtuados.

El pueblo esloveno no pudo contar con tamaña suerte. Sus defensores de las tradiciones cristianas y nacionalistas se vieron obligados a emprender el camino del éxodo, sin bien alguno que les acompañara salvo su inquebrantable fe en la Providencia y sus manos llenas de enorme voluntad de construir, de cimentar bases de una nueva existencia.

Gracias a un inolvidable gesto de sus gobernantes, la Argentina cobijó a siete mil corazones ávidos de aportar su grano de arena a la afirmación de su patria adoptiva en el consenso de las potencias mundiales.

La pequeña semilla sembrada en esta tierra tan generosamente bendecida por Dios, regada por el surco de libertad y justicia y alumbrada por los rayos de aquel sol que ilumina los colores celeste y blanco de la enseña nunca subyugada, empezó a dar frutos.

A veinticinco años de nuestra integración al gran pueblo argentino, sentimos el deber de rendir cuentas de nuestra activa presencia y mediante este humilde homenaje, que es EXPOSLOV 74, expresar nuestro agradecimiento a los habitantes de esta magnífica patria, por habernos dispensado esta confianza fraternal que día a día nos esmeramos de merecer más.

No es poco lo que hemos realizado. En todos los terrenos del quehacer nacional estamos dejando señales de nuestra actividad. Los resultados obtenidos en el campo económico son, sin embargo, los que más nos orgullecen, ya que alrededor de trescientas empresas de la más variada magnitud que en la actualidad registramos, han surgido literalmente de la nada, gracias a la indomable laboriosidad del pueblo esloveno.

Los cuarenta y ocho expositores del EXPOSLOV 74 representan a todo un pueblo que vive.

Prva razstava slovenskih podjetnikov v Argentini

Organizirala jo je ob svoji 20-letnici obstoja Kreditna Zadruga SLOGA Z.O.Z. v dneh 26. oktobra do 3. novembra 1974 v „Našem domu“ v San Justo — Buenos Aires — Argentina.

Oseminštirideset razstavljalcev predstavlja na EXPOSLOV-u 74 narod, ki je hotel živeti.

Po dolgih letih vojnih grozot je leto 1945 večini narodov sveta vrnilo njihove človečanske pravice in so se mogli posvetiti novi gradnji opustošene domovine ter vzpostavitvi moralnih vrednot, ki so jim bile sistematično zanikane.

Slovenski narod ni doživel te sreče. Njegovi branitelji krščanstva in narodnosti so morali na pot izgnanstva. Spremljale so jih samo neomajna vera v božjo Previdnost in polne roke volje do novega življenja.

Nepozabna poteza argentinske vlade je odprla vrata v to deželo sedmim tisočem src, ki so hotela v meri svojih moči pomagati, da se njihova nova domovina uveljavi med drugimi svetovnimi velesilami.

To majhno seme je padlo na tla, ki jih je Bog izredno radodarno blagoslovil. Zalival ga je sok svobode in pravice. Obsevali so ga žarki sonca, ki razsvetljujejo sinjino in belino nikoli premagane zastave. In to seme je rodilo sad.

Ob petindvajsetletnici našega prihoda v to deželo čutimo dolžnost, da damo obračun o naši aktivni navzočnosti in s to skromno razstavo, ki je EXPOSLOV 74, izrazimo svojo hvaležnost argentinskemu narodu, da nas je sprejel medse brez pomislekov in nam izkazal zaupanje, za katerega se trudimo, da bi ga bili vsak dan bolj vredni.

Ni malo, kar smo storili. Na vseh področjih tukajšnjega javnega življenja nahajamo sledove slovenske dejavnosti. A prav gotovo smemo biti ponosni na svoje gospodarske uspehe, kajti skoraj tristo podjetij, ki jih ima

v svojih seznamih SLOGA, pobudnica in pokroviteljica te razstave, je bilo takorekoč iz nič ustvarjenih. So posledica neuklonljive slovenske marljivosti.

Zato osemindirideset razstavljalcev EXPOSLOV-a 74 predstavlja narod, ki živi.

(Iz španskega uvodnika v razstavnem katalogu).

Sadovi slovenskih rok

Teško je razumeti nekomu, ki tega ni doživel, kako je človeku, ki se naenkrat znajde brez vsega tistega kar ga je spremljalo v vsakdanjem življenju. Ob koncu druge svetovne vojne, so milijoni grl zapeli hvalnico miru in svobode in milijoni rok začeli na novo graditi porušene domovine.

Znatnega dela slovenskega naroda ni doletela ta sreča. Ker smo hoteli biti še naprej zvesti tisočletni krščanski tradiciji in nismo hoteli dovoliti, da bi naša zastava bila omadeževana s slovenskemu narodu tujimi simboli, smo izbrali pot svobode. Dvomim, da je na svetu kakšna še bolj grenka beseda kot tista, ki nam je neprenehoma donela v ušesih: brezdomci.

Le dvoje smo mogli rešiti in vzeti s seboj na težavno in negotovo pot: trdno vero v Boga in nepremagljivo življenjsko silo.

Tedaj pa je posvetil žarek v naše tavanje. Na drugem koncu sveta, iz nam neznane dežele, so se k nam prožile roke v prijateljski gesti. Doletela nas je sreča, da smo mogli doumeti v vsem njegovem obsegu smisel tistega vabila, ki ga Argentinec rad odkritosrečno ponavlja: Moj dom je vaš dom. Pred petindvajsetimi leti smo prvič slišali te besede. Spontano in iskreno nam je argentinski narod odprl vrata svoje domovine.

Ker so slovenske roke ustvarjene za delo, smo s trdno voljo, vztrajnostjo in navdušenjem začeli graditi našo novo existenco. Četrto stoletja je že kar se ta majhni del majhnega naroda ne ustraši nobenega napora in dodaja kamenček za kamenčkom h gradnji velike Argentine, z željo, da njegova nova domovina dokončno zasede častno mesto, ki ji pripada v sklopu držav sveta. Prepričani smo, da naših gostiteljev nismo razočarali. Sledove našega dela puščamo na vseh področjih javnega življenja, kajti prepričani smo, da ima tvorna dobrina le takrat svojo veljavo, kadar pripomore k širjenju kulture in k poglobljanju duhovnih vrednot. Dan na dan dokazujemo, da rešitev ne prinašajo množice, marveč tiste skupine ljudi, pa če so še tako majhne, ki so združene v svojih idealih in ciljih, vsidrane v svojih tradicijah in ki zaupajo v svojo lastno bodočnost.

Dvignili bomo zastor prve razstave slovenske podjetnosti v Argentini. Oprostite ponosu, ki nas navdaja ob dejstvu, da smo prvi izmed narodnostnih skupin, ki so se vselile v to deželo po drugi svetovni vojni, ki s to skromno

razstavo polaga račune o svojem doprinosu k rasti te dežele, ki jo je Bog tako bogato obdaril. S to razstavo hočemo dokazati, da sonce svobode ne skriva svojih življenjskih žarkov, ki so porok rodovitnosti, kadar je brazda zaorana z voljo in seme posejano z ljubeznijo. S to razstavo se želimo pokloniti argentinski deželi in njenim prebivalcem v hvaležnosti za njihovo razumevanje in zaupanje ter vso pomoč, ki so nam jo nudili v teku teh let.

Dovolite mi, da vas v tem trenutku povabim s tistimi besedami, ki smo jih pred petindvajsetimi leti prvič slišali in ki danes pomenijo duhovno spojitev dveh narodov, ki sta si po poti medsebojnega spoštovanja utrdila nerazdružljive vezi prijateljstva in ljubezni: Naš dom je vaš dom.

(Izveleček iz kasteljanskega nagovora lie. S. Jerebiča)

E. M.

Pokojnemu vladiki

Petnajst let je poteklo, odkar nas je tako na hitro zapustil naš vladika, dr. Gregorij Rožman. V naši sredi je nastala takrat praznina, ki jo še danes občutimo. Kako tudi ne. Saj je bil pokojnik duhovni voditelj nas vseh v dobi preizkušnje in trpljenja. Neustrašno in odločno nas je vodil v borbi proti brezbožnemu komunizmu.

Prezvzišeni dr. Gregorij Rožman je bil vedno tesno povezan s slovenskimi protikomunističnimi borci. Močno se je zanimal za preživele in jim po svojih močeh pomagal. Padli borci pa so bili njegova boleča rana in vzrok tihega duhovnega trpljenja vsa leta begunstva.

Ob obletnici Vetrinjske tragedije je Prezvzišeni na lastno pobudo začel brati sv. maše za vse padle borce in poklane protikomunistične žrtve. „Odločen sem brati sv. maše za naše padle fante, dokler bom živ.“ je rekel in dodal: „Ti fantje so bili živ zgled prave, neomajne vere in krščanske ljubezni; ponosni ter z zaupanjem v Boga so šli na morišča in z molitvijo na ustnicah so umirali. Narodni mučeniki so bili; mnogi med njimi pa brez dvoma tudi pravi krščanski mučenci.“

V žrtvah naših pobitih borcev je videl tudi zarjo zmage: „Morda je v božjih očeh prav ta žrtev bila potrebna, da se bo naš mali slovenski narod mogel ohraniti v viharjih te dobe in da bo kljub sedanjemu preganjanju mogel ostati tudi veren...“

Duh našega pokojnega škofa-vidca bo vedno med nami; naj bi tudi njegovi nauki in našveti ostali v naših srcih in naj bi seme, ki ga je tako neumorno sejal po slovenski duhovni brazdi, pognalo in rodilo obilen sad!

Prezvzišeni! Slovenski protikomunistični borci! Vam ob petnajstletnici

smrti obljublamo prav to, kar smo Vam obljubljali tedaj, ko smo Vam prinesli sporočilo o ustanovitvi organizacije borcev: „Borili se bomo za tiste ideje, za katere so naši mučenci padli. Ohranili bomo naše krščanske ideale in sledili nasvetom, ki ste nam jih dajali. Vas, Prezvizišeni, pa prosimo, da tudi v večnosti prosite za nas potrebnega božjega blagoslova“.

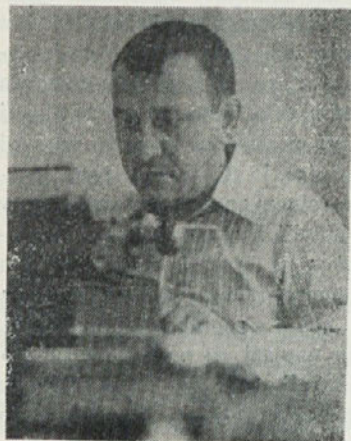
Bog Vam daj, Prezvizišeni, večni mir; Vašemu spominu med nami pa — večna slava!

ZA ZGODOVINO

SLUČAJ GENERALA LEONA RUPNIKA

Medtem ko premnogi nekomunistični zlagatelji prigodnih spisov in celo nekateri resni zgodovinarji v svobodi zdomstva trdovratno molče o pohodu generala Leona Rupnika skozi slovensko zgodovino, je njegov slučaj tudi že po devetindvajsetih letih po njegovi mučeniški smrti nedvomno silno živ in močan dejstvenik kipeče družbene stvarnosti v domovini. Poleg drugih znamenj, ki prihajajo do nas, je posebej krepek in tehten dokaz za to prinesla tudi sama najstarejša partijina tedenska ilustrirana revija „Tovariš“ v Ljubljani. V 26. številki (2. julija 1973) XXIX, letnika „Tovariša“ je namreč časnikar Dušan Željeznov (prevajalec Aleksandra Solženicina) v tedenskih nadaljevanjih začel priobčati ilustriran feljton pod naslovom — Rupnikov proces. (Iz tega feljtona smo v prejšnjih številkah „Tabora“ našim bralcem brez komentarja že ponudili dobesedne ponatise odstavkov o usmrtitvah in nekaj podatkov za življenjepisa generala Rupnika.) Poleg že zadosti poznanih falzifikacij in mistifikacij iz tiste dobe je Dušan Željeznov kot poglavitno gradivo za svoj spis uporabil doslej še nepoznane zapise, ki jih je gen. Leon Rupnik napisal v komunističnem preiskovalnem zaporu. Ko smo torej v „Taboru“ (Leto 1967, št. 3 isl.) objavili Rupnikove zapise, v kolikor jih je napisal že v begunstvu na Koroškem, in pri tem poudarili, da jih je pisal tudi v komunističnem zaporu, je naša napoved slonela na zanesljivosti naših zaupnikov v domovini. (Kje so danes ti zapisi, ki jih je napisal že pred izročitvijo?) Zato bomo v nadaljevanjih prinašali tudi na naših straneh dobesedne ponatise iz tega „Tovariševega“ feljtona. Izpustili bomo seveda avtorjeve komentarje, kakršni so za pisca v partijskem glasilu kajpak običajni in nujni, pa prav zato ne za

pravno analizo Rupnikovega slučaja, ne za zgodovino nimajo nikakšnega pomena. Mi smo samo koordinirali snov, postavili naslove poglavjem in odstavkom ter pripisali oštevilčene opombe pod črto. Sicer pa prepuščamo sodbo našim bralcem navzlic temu — ali pa prav zaradi tega —, da so bili le-ti Rupnikovi zapisi pisani med samim pranjem možganov v preiskovalnem zaporu, pa jih kljub temu tekom procesa niso uporabili in upoštevali; kar je pač še en močan dokaz, da mu je nevidni režiser v procesu že vnaprej dodelil natančno odrejeno, poznano tragikomično vlogo. Premnogi sodobniki še do danes niso primerno razčlenili partijskega procesa proti gen. Leonu Rupniku in soobtoženim ter zato še vedno ne vrednotijo pravilno različnih vlog, kakršne je vsak posamezni navzočih obtožencev v tisti tragični komediji moral igrati in odigrati. Tem — predvsem pa bralcem mlajšega rodu — se nam torej vendarle zdi primerno priporočiti, da pred prebiranjem gradiva, ki ga pričenjamo objavljati, zelo pozorno prečitajo poglavja o zaslišanjih in procesih v „Otočju Gulag“ Aleksandra Solženicina, pa v prvi vrsti knjigo češkega komunističnega hierarha Arturja Londona „Priznanje“, katera je izšla tudi v slovenščini (Založba ČGP Delo, Ljubljana, 1970). V njej bodo našli odgovore na vse dvome, sumnje, nerazumljivosti, — pa tudi, zakaj in v kakšnih duševnih in razumskih pogojnostih je gen. Leon Rupnik pisal svoje zapise v komunističnem preiskovalnem zaporu. — Op. ured.

Dušan Željznov

Ko bomo v nadaljevanjih obnavljali proces proti Rupniku..., bomo poleg že znanega gradiva objavili še vrsto novih podatkov, spoznanj in dognanj, saj je končno osemindvajsetletna časovna odmaknjeno-ost že dovolj dolga doba za objektivno pa pravično podobo in oceno nekega obdobja, ki ga mlade generacije pri nas vse premalo poznajo. In tudi to je eden namenov tega pisanja.¹⁾

¹⁾ Tovariš, XXIX št. 26, 2. 7. 1973.

Dušan Zeljeznov:

9. maja 1945 so partizani osvobodili Ljubljano in pred našo zmagovito vojsko so tako Nemci kot domači izdajalci, med njimi tudi Rupnik, razumljivo, pobegnili. Rupnik se je zatekel najprej na Koroško, kjer so ga ujeli Angleži. Ti so ga nato vse leto 1945 selili po najrazličnejših jetniških taboriščih po Avstriji in Italiji, dokler ga niso z nekaterimi drugimi vojnimi zločinci na zahtevo jugoslovanske vlade izročili našim.²⁾

Rupnik v svoji obširni, doslej še neobjavljeni izjavi, napisani med preiskavo v srbohrvaščini — hrani Institut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani (fascikel 925) —³⁾ podrobno piše tudi o svojem begu iz Ljubljane v času emigracije najprej na Koroškem, kasneje pa v Italiji. Prisluhnimo njegovim besedam, kako je pred zmagovito partizansko vojsko pobegnil iz Ljubljane in kaj je doživljal v emigraciji.⁴⁾

Rupnikov zapis:

Bilo je v soboto, 5. maja 1945. Doma je bilo po kosilu ob 14,30 vse pripravljeno, da bi lahko zapustil stanovanje. Po telefonu sem prosil dr. Doujaka, naj me pridruži prvemu evakuacijskemu transportu. "Ob 15,30 bo avtomobil pri vas, ob 16,00 pa bo manjši transport krenil prek Beljaka na zahodno Koroško. Vi boste pa še prej prišli v Millstatt," je odgovoril dr. Doujak. Medtem se je na dvorišču uprave zbralo precej tovornjakov in veliko ljudi — Nemcev in Slovencev. Prenašali so svoje stvari in jih natovarjali ter čakali na odhod. Prišli so tudi člani narodnega odbora in si jemali avtomobile — toda brez ustreznih šoferjev. Tako mi je vsaj sporočil neki voznik. Govorilo se je, da gredo sprejemati oblast na Gorenjskem. Ob 16. uri smo se odpravili proti Ratečam in Korenu. Bil sem na smrt utrujen, duševno skrhan in na koncu z živci. Med potjo smo v vasi Gozd naleteli na motociklistično patroljo, ki so jo pravkar napadli partizani. Vseh pet vojakov je bilo ranjenih, motocikli s širokimi prikolicami pa so zgoreli.

Ob polnoči med 5. in 6. majem smo se pripeljali v Millstatt, toda prespati smo morali v avtomobilu. Dopoldne 6. maja so nas začasno namestili v neki zapuščeni vili na južni strani jezera, nato pa smo se preselili na neko osamljeno kmetijo v raztreseni vasi Grosseegg na pobočjih nad jezerom.

²⁾ Tovariš, XXIX št. 28, 16. 7. 1973.

³⁾ Tovariš, XXIX št. 36, 10. 9. 1973.

⁴⁾ Tovariš, XXIX št. 29, 23. 7. 1973.

V samoti sem se tolikanj zbral, da sem spet lahko povezano razmišljal. O dogodkih v domovini do srede maja sploh nisem ničesar slišal, kajti skoraj nihče ni vedel, kje sem. Tudi če bi vedel, bi se stežka odločil za pot v ta kraj, ki ni bil preveč lahko dostopen. Tako sem imel čas za razmišljanje o svetovnem oziroma evropskem položaju. Kot izhodišče sem moral vzeti položaj 5. maja, dopolnjen z radijskimi poročili iz Millstatta in iz celovškega časopisa.

Za splošno kapitulacijo nemške vojske sem zvedel 9. maja zjutraj; to je bil velik korak za mir na svetu. Toda pesimizem me ni minil. Sodil sem, da mora med vojskama Vzhoda in Zahoda kljub vsem predvidevanjem priti do spopada, iz katerega bi se lahko izcimile neslutene posledice. Da bi se interesi zmagovitih blokov, komunističnega in kapitalističnega, uravnovesili, se mi je zdelo nemogoče. Bal sem se, da se bo moja evakuacija spremenila v beg, in to v beg z velikansko reko beguncev — v negotovost. Če sem že v raztreseni, zakotni in samotni vasi Grossegg srečal več beguncev ali prisilnih delavcev iz vseh evropskih držav kot domačih ljudi, potem sem si zlahka predstavljal, kakšen bo položaj bliže Atlantiku.

O domovini in domačem ljudstvu nisem ničesar izvedel, zato mi je negotovost pesimizem še okrepila.

Od približno 10. maja je prihajalo v Grossegg čedalje več Slovencev in Srbov, ki so zvedeli, kje sem, in so prihajali k nam na obisk. V Spittalu se je bila namreč že 5. in 6. maja zbrala skupina četnikov, ki so se ji pridružili posamezni jugoslovanski oficirji — begunci iz nemških taborišč in Slovenci. Angleži so tej skupini dali na voljo neko prazno taborišče in ljudi dobro hranili. Člani te skupine so zvedeli, kje sem, in ker je bil dostop po gozdnih poteh mnogo lažji (1 ura) kot prek Millstatta in Millstattskega jezera, je prihajalo čedalje več obiskovalcev posamič in skupinsko.

Novica o mojem bivanju se je naglo širila in tako je prihajalo čedalje pogosteje in čedalje več Slovencev, ki so bili doživeli dogodke v domovini med umikom in po njem, kot tudi dogodke za mejo na Koroškem. Vsak je poleg tistega, kar je sam doživel, pripovedoval tudi novice, ki jih je slišal od drugih.

Čeprav sem si, glede na okoliščine, da ima strah velike oči, prizadeval ustvariti čim stvarnejšo podobo o vsem, je vendar ostalo še toliko strašnega, da je tudi mene znova obšla psihoza panike. Še posebej me je vznemirjalo pripovedovanje o aktivnosti partizanov na Koroškem, govorce o tem, katero vas so že zavzeli. Nadaljnji beg se mi je vsilil v misli in bil sem zelo v skrbeh. V Spittalu je bilo poleg omenjene četniške skupine tudi neko jugoslovansko zastopstvo (urad), okrog katerega so se zbirali ljudje iz KP in OF.

Nekega dne sta se žena in hči zelo prestrašeni vrnili iz Millstatta in mi razburjeno povedali, da so moje bivališče našli in da se jim zdaj ne bom izmuznil. Da bi pomiril ženo, nisem več prihajal iz sobice na podstrešju. Zelo resno sem se začel ukvarjati z mislijo, kam naj bi pobegnil, da bi bil

dovolj daleč od Spittala in da bi se tako izognil kakršnemu koli atentatu. O slovenskih beguncih pa sem nasprotno zvedel, da jih je veliko raztresenih po Koroški, da delajo na koroških kmečkih posestvih in da jih je največ z domobranci v Vetrinju, južno od Celovca. Misel, da bi se umaknil s spittalskega območja, je dobivala konkretnije oblike. Bal sem se samo slovesa od družine, vse drugo bi bilo zlahka izvedljivo.

Toda v tem je prišel neki angleški divizijski štab prav v Millstatt. Dr. Kocipra sem poslal tja s prošnjo, naj me sprejme poveljnik. Za vsak primer sem dal najprej navodila z beležkami Kocipru in mu naročil, naj pove, kaj sem bil do 3. maja in kje sem zdaj ter kako se prebijam; da prosim, naj kaj stori za zaščito, zbiranje, delo in preživljanje slovenskih beguncev; naj meni, ker se čutim ogroženega, kot tudi Kocipru dovoli, da obdrži revolverja. Poveljnik je Kocipra sprejel, poklical tolmača in pozval Kocipra, naj mu sam vse podrobno razloži. Rekel je, da glede beguncev še ukrepajo. Midva smeva obdržati revolverja, meni pa svetuje, naj ne zapuščam bližnje okolice hiše, kjer stanujem.⁵⁾

Zlagoma sem si ustvarjal približno podobo o tem, kako poteka umik in kakšno je razpoloženje v veliki skupini beguncev in domobrancev v Vetrinju. Bilo je veliko nesreč, tegob in strašnih primerov, toda najbolj porazno so name vplivale novice o izročanju domobrancev.

Vsi obiskovalci so obsojali tako štab domobranstva kot še posebej narodni odbor, ki je skrbel samo zase in v svoji propagandi in govorih valil vso krivdo za vse zlo na prezidenta in generala Rupnika, ki ni hotel odstopiti in je tako povzročil razpad domobranstva in potisnil ljudi na beg. Presojo, ali so te strahotne obtožbe upravičene, sem moral prepustiti ljudstvu in domobrancem, ker nisem imel niti možnosti niti sredstev, da bi se branil.

Že samo dejstvo, na primer, da je narodni odbor Krenerja in pučiste takoj povišal za dva čina, je dokaz za optimizem narodnega odbora in njegove zavesti, da je uspel; za človeške tragedije se pač nikogar ne povišuje. Dvomim, da bi na primer narodni odbor povišal Krenerja v divizijskega generala samo zato, ker je ves čas umika v Vetrinju skrbel samo za svoj trebuh in ugodje, vrh tega pa si je prisvojil vse domobranske osebne avtomobile; moral je vendar imeti kake pomembne razloge.

Po obvestilu, da morem v neko taborišče in da naj se pripravim za pot, je neki oficir štaba angleške divizije 9. junija odpeljal dr. Kocipra in mene pa dr. Hacina in Jelčočnika v taborišče za politične internirance v

⁵⁾ Po pričanju dr. Kocipra in drugih, divizionar dejansko ni pustil samo revolverjev in samo njima z generalom, temveč tudi drugo orožje in vsemu spremstvu. Še mesece pozneje je brzostrelke, ki so jih pred prevozom v taborišče skrili v bližnjem gozdu, odgrebel domobranski poročnik A. T. in jih prenesel v spittalsko taborišče. — Op. ur. Tabora.

Spittalu. Ženam so dali na izbiro: ali ostanejo v Grosseggu ali naj gredo, kamor hočejo ali pa jih spravijo v begunsko taborišče v Spittalu. Izbrale so zadnje in prosile divizijo, naj bi bile prostovoljno internirane z nami. Dovoljenje je prišlo in ženam so dodelili posebno sobo v isti baraki.

V začetku smo bili moški skupaj z nemškimi vojaškimi in civilnimi osebami. Čez nekaj časa so nam dovolili, da smo bili v nekem oddelku barake sami, kot je bilo s Hrvati, ki jih je bilo z ženami in otroki okrog šestdeset.

Med Hrvati so bili tudi visoki funkcionarji: ministri Frković I., Frković II., Fortić, Artuković, Balen, Dumandžić in Židovec kot tudi oba brata Kulenović. Zelo so se bali, da jih bodo izročili in pisali so neštete memorandume in prošnje. 24. julija 1945 so jih navsezadnje le izpustili. Glavni in tako rekoč edini predmet političnih razgovorov je bila NDH. Kot edini cilj vseh želja hrvaškega naroda in to brez kompromisov na desno in levo. „Čast in spoštovanje Srbom, vse dobro jim želimo za prihodnost, toda v eno državo z njimi nočemo pod nobenimi pogoji!“ je bila parola.

Nisem se mogel znebiti občutka, da se pod to parolo skriva nekakšno usmiljenje do nas Slovencev, s tem, da so besede „Vi Slovenci tako nimate s kom drugim kot z nami“, ostale neizgovorjene.

23. julija so me z družino prepeljali v taborišče Federaun pri Beljaku. Dr. Hacin je bil prav tako v tem malem transportu.

5. avgusta mi je poveljnik sporočil: zame, ki sem vojaška oseba, je sklenjeno, da moram kot vojni ujetnik v Italijo.

5., 6. in 7. avgust so bili za družino dnevi, polni žalosti in joka. Družini je bila prepuščena odločitev, da gre lahko na svobodo, če pa je brez denarja, naj sprejme gostoljubje taborišča. Tudi dr. Hacin je bil osvobojen. Slovo je bilo še posebno boleče.⁶⁾ (Sledi)

⁶⁾ Tovariš, XXIX št. 29, 23. 7. 1973.

Vsem članom društev ZDSPB — Tabor,

sodelavcem, naročnikom, podpornikom in bralcem našega glasila, pa tudi vsem ostalim borcev in delavcem na načelnem protikomunističnem stališču v zdomstvu in v domovini želimo

BLAGOSLOVLJENE BOŽIČNE PRAZNIKE

in

SREČNO NOVO LETO

ki naj vsem prinese obilo novih sadov v delu in boju za

BOGA — NAROD — DOMOVINO

Slovenska emigracija in njeni problemi

Devetindvajsetega oktobra 1974 smo Slovenci v zdomstvu slavili šestinpetdesetletnico osvoboditve izpod avstrijskega jarma in tridesetletnico ustanovitve Narodnega odbora za Slovenijo.

V tej dolgi dobi se je svet močni spremenil na polju duhovnosti, politike in znanosti. Zanima nas Slovence današnji svetovni položaj in zaskrbljeni se sprašujemo, kakšna bo naša slovenska bodočnost v zdomstvu in doma. Mnenja o sedanosti in bodočnosti so različna. Nekateri prerokujejo, da je komunizem že v dekadenci in da ni daleč čas, ko bo propadel. Zopet drugi trdijo, da je šele v razvojni fazi in da bo zasegel vso Evropo. Ako sodimo obnašanje zahoda v luči dogodkov iz bližnje preteklosti in sedanosti, ugotavljamo, da je ta le v obrambi, medtem ko je komunizem v ofenzivi.

Slovenski mislec Aleš Ušeničnik je pred več kot tridesetimi leti nekje zapisal glede komunizma sledeče misli: „Da je sedanost težka in trda, to vsi vemo in čutimo. A kakšna bo prihodnost? Kaj bo z nami? Kaj bo z Evropo? Kaj bo sploh s svetom? Ko bi nam kak videc povedal! A ga ni, sami pa moremo sklepati le iz vzrokov.“ In nadaljuje: „Naj zmaga kdor koli, komunizem je tako silen svetovni pojav, da ni mogoče mimo njega. Ali si zanj ali pa proti njemu!“

Tako Ušeničnik. Se zahod zaveda tega silnega svetovnega pojava? Se ga Slovenci v zdomstvu še spominjamo, vsaj iz prakse, če ga že v teoriji premalo poznamo!

Edgar Black nam pripoveduje o možu močne volje, globokega znanja politike, celo vojne strategije, ki je v pravem času spoznal nevarnost nacizma kateremu je še osamljen brez zaveznikov napovedal boj na življenje in smrt v letih 1940—41. Nič drugega ni mogel obljubiti svojemu narodu kot potoke znoja, solz in krvi vse tja do zmage nad Hitlerjem. Že med samo vojno viхро je Churchill razmišljal o bodoči ureditvi Evrope po vojni. Zato je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi preprečil boljše vizacijo Evrope, a je ni mogel, ker je zadel na nerazumevanje svojega ameriškega kolega Roosevelta. Posledice Rooseveltove brezbriznosti smo z vso težo okusili tudi Slovenci, to tem bolj, ker na Vetrinjskem polju leta 1945 nismo imeli nobenega Churchilla, da bi s svojo iznajdljivostjo nastanil po slovenskih kmetjskih koroških domačijah naše domobrance, ki bi nadomestili Korošce, katerih kosti so že počivale v prostrani Rusiji. Sedaj po tridesetih letih, bi imeli v zibelki slovenstva zadosti zavednih Slovencev, ki bi uspešno branili slovenstvo pred načrtno germanizacijo. Namesto, da bi to storili tedaj, ko je bil še čas, sedaj po več kot četrt stoletja zbiramo podpise pri Slovencih v zdomstvu proseč avstrijske oblasti, naj vendar dajo nekaj

osnovnih pravic slovenski manjšini na Koroškem, ker tako zahtevajo mednarodna pravila za narodne manjšine v svetu.

Demokracija! Kako lepo se sliši ta beseda, ki pomeni tisto obliko vladanja, v kateri državljani prosto izbirajo svoje oblastnike in le-ti vladajo s privoljenjem naroda. Take demokracije bi želeli tudi Slovenci doma in v zdomstvu, a je žal nimamo, ali pa je nočemo imeti.

V emigraciji nam „vlada“ že trideset let Narodni odbor za Slovenijo, katerega je označil tednik Svobodna Slovenija v Buenos Airesu na strani 1 z dne 24. oktobra t. l., da je Narodni odbor za Slovenijo „edini najvišji avtentični slovenski politični organ.“ Ta najvišji politični organ, katerega volja je zakon, diktira črednemu narodu v emigraciji svojo voljo kot edini lastnik resnice in pravice, ne da bi bil kdaj izvoljen na demokratičen način.

Vsako leto se Slovenci v zdomstvu spominjamo v mesecu juniju poba slovenskih domobrancev. Tudi NO za Slovenijo ne izostane tem žalnim komemoracijam, ampak se spoštljivo klanja spominu na žrtve, ki so dale svoja mlada življenja za naš narod tedaj, ko ga je ta najbolj potreboval. Vse to je od Narodnega odbora za Slovenijo razumljivo in lepo! Ni pa razumljivo in še manj lepo, zakaj NO za Slovenijo nikoli in nikjer ne spregovori besede o ustanovitvi Slovenskega domobranstva in njegovem ustanovitelju, gen. Rupniku. Zamolči ta edinstveni in najbolj časten pojav v zgodovini slovenskega naroda. To je greh, celo smrtni greh. Za Slovence v zdomstvu rojstvo menda nima posebnega pomena. Važna je samo smrt; in ta mora biti krščanska. Če bi se naš Prešeren obesil zaradi razuzdanosti, bi ga Slovenci v emigraciji označili za nemčurja in ga zamolčali naši srednješolski mladini.

Poleg že omenjene negacije živega domobranstva in njegovega ustanovitelja je v slovenski zgodovini deležen take negacije tudi naš Primož Trubar, ki je že v 16. stol. prvi med Slovenci začel s književnim jezikom, a kljub zaslugam za jezik ni vreden, da bi zamejski Slovenci poimenovali eno izmed naših šol po njem. Zakaj je ta mož napoti še danes, ko se govori in piše o zedinjenju kristjanov morda že pred letom dvatisoč.

Kristus je dejal: „Resnica vas bo osvobodila.“ Se mi zavedamo njegovih besed? Govorimo in pišemo vedno le resnico? Najbrže ne, ker ta boli, hudo boli.

Za nas Slovence v zdomstvu ne sme biti vseeno, kaj in kako bo o nas pisala naša zgodovina doma. Zaenkrat še molči o politični emigraciji. Morda so oblastniki doma probleme emigracije načrtno preštudirali, da bo ta prišla v gmotno-idejno krizo. Po treh desetletjih zdomstva se to že opazja. Starejši rod je že močno zredčen, mlajšega pa ni zadosti, da bi nadaljeval z delom, ki ga ni malo in tudi lahko ni. Vse preveč smo se „zabubili“ v krajevne domove, ki niso bili in ne morejo biti kos težki nalogi družabnega življenja. Ob zamisli teh krajevnih slovenskih domov ni manjka med nami ljudi, ki so zaskrbljeno opazovali navdušenje svojih roja-

kov jih svarili in spraševali, kako in s kom jih bodo napolnjevali. Sedaj po skoraj dveh desetletjih obstoja krajevnih domov se je izkazalo, da tisti pesimisti, kakor se jim je takrat reklo, vendar niso bili tako v zmoti, le škoda je, da jih nismo ubogali!

Osrednji slovenski domovi — četudi ne brez težav — zaenkrat še niso v nevarnosti iz vidika gmotne in duhovne krize, ker mladi slovenski rod, ki jih obiskuje, še govori, moli in poje slovensko. Da bo to mogoče nadaljevati mora priti do stikov s slovensko mladino v domovini. Tesna medsebojna povezava bo okrepila in obogatila vse tiste, ki žele to, kar so Slovenci! Za mladi slovenski rod v zdomstvu in doma ni druge poti, kot tesno medsebojno sodelovanje ne glede na preteklost, tudi ne na politično opredeljenost, saj je mogoče hoditi k istemu cilju po različnih poteh. Slovenska mladina potrebuje idealov, brez katerih je smisel življenja posameznikov in naroda nemogoč. A teh ni, ker mladina po zgledu starejših in skupaj z njimi obuja spomine na našo žalostno dobo iz bližnje preteklosti.

Dragoceni čas teče z naglico naprej, medtem ko se slovenska mladina po zaslugah demagogov doma in v zdomstvu opaja z materializmom, zapravlja čas in denar na piknikih, posluša gesla starejših in se v najboljšem primeru izgublja v bizantinskih diskusijah, ker nima nikogar, ki bi ji znal pokazati in voditi po poti k edinemu in najvišjemu cilju, ki mora biti osvobodjena domovina.

F. Slak

Vsa pota vodijo v Ljubljano

Sanje vsakega slovenskega otroka pred desetletji so bile, videti Ljubljano. Za nje je bila Ljubljana lonca zlata na koncu slovenske mavrice, ne da bi se zavedali, da tam lonca zlata ni.

Ljubljana! Svet se je začel in končal ob tem imenu. Ljubljana, središče slovenskega katolištva, kulture, znanosti, umetnosti, politike, klerikalcev, liberalcev, socialistov, komunistov, kapitalistov (danes socialističnih kapitalistov ali socialistične buržoazije), itd. Ljubljana, centrala vsega dobrega in vsega zla! Ljubljana, ene same grozne sanje, iz katerih smo se prebudili in iščemo vzroke za vso našo grozo; vso našo tragedijo preteklosti, sedanjosti, bodočnosti! Iščemo pota s slovenske Kalvarije, na kateri so križali nedolžnega Kristusa v sredi med levim in desnim razbojnikom. Prvi se je norčeval iz njega, drugi mu je prikimal; bodisi iz želje po rešitvi, bodisi zato, ker je imel hrbtenico brez kosti.

S slovenske Kalvarije (Karavank) gledamo nazaj in iščemo pota, ki vodijo k zlu vse naše preteklosti; in vsa pota vodijo v slovenski Jeruzalem — Ljubljano!

Ne samo mi, ki smo bili direktno odvisni od Ljubljane. Tudi slovenski ljudje v zamejstvu, zdomstvu in izseljenstvu v stari ali v sedanji Jugoslaviji dobro vedo, da je Ljubljana za nje vedela samo tedaj, kadar so, bili — ali smo — v njeno korist. V obratnem slučaju pa se je in se še vedno premalo zaveda, da so zunaj Jugoslavije tudi Slovenci, ki upravičeno pričakujejo od matične države in naroda, da bi jim pomagali narodno vzdržati v tujem, Slovincem sovražnem okolju.

Zopet nastane vprašanje: ali je samo Ljubljana kriva? Ali niso nič manjši krivci tisti, ki ta narod vodijo v imenu tujih ideologij in svojih osebnih koristi; bodisi v zamejstvu ali zdomstvu? Ali nismo sami priče, da se desni razbojniki prilizujejo levim, ker pač imajo tisto „ideologijo“, kateri pravimo: oblast!

Zamejski Slovenci, ki so sanjali o združitvi z matičnim narodom, so razočarani; njihovim voditeljem pa se zdi, da so naredili strašno veliko reč (isto kot voditelji slovenske politične emigracije, ko pišejo spomenice narodu, seveda z varnih profesorskih stolčkov tujih univerz), če svojim vladam ali ministrom napišejo kako protestno pismo, potem pa se tolčejo po svojih slovenskih kulturnih prsih (doma v družinah pa govorijo v uradnem tujem jeziku), da so po vseh predpisih civiliziranih ljudi mirno sprejeli kľofuto. Nazaj menda udarijo samo „primitivci“!

Veliko se piše o boju Koroških Slovencev za svoje pravice, o slovensko-nemških napisih na Koroškem, itd.; toda prepričan sem, da se prav vsi pisci ognje stvarnemu pogledu na ta del zamejske Slovenije, njih ljudi in vzrokov.

Svoja begunska leta po revoluciji sem preživel med Koroškimi Slovenci in bom v naslednjem opisal nekaj svojih opazovanj. Priznati moram, da so Korošci zelo dobri ljudje. Marsikateri izmed nas je rekel ob odhodu čez morje: „Ako bi bila slovenska Koroška priključena Sloveniji brez komunizma, bi se vrnil živeti med Korošce...“!

Ob koncu Druge svetovne vojne in ob istočasnem koncu revolucije v Sloveniji, se je od tam začela tekma, kdo bo prej pri „zaveznikih“. In kot običajno pri slovenski politični strategiji, so komunisti „nadmodrili“ svoje politične nasprotnike tudi tukaj. Zasedli so — skupno z „zavezniki“ Angleži — Slovensko Koroško in hoteli na Dravi ustaviti slovenske domobrance in jim preprečiti, da bi prišli do Angležev. Tako se je 11. maja 1945 leta vršila zadnja bitka v Evropi v Borovljah (nemško: Ferlach) med slovenskimi domobranci in Titovimi partizani, ki se je končala s popolnim porazom partizanov (ali so na to svetovni zgodovinarji sploh reagirali?). Boj so gledali Angleži in Nemci z raznimi njihovimi tujimi enotami preko dravskega mostu pod Žihpoljami (Maria-Rain). V boju je padlo nad 80 partizanov, če je število točno, kakor je več kot leto dni pozneje pisal „Slovenski Vestnik“, glasilo komunistične OF za Koroško, ki ga je izdajal dr. Franci Zwitter in je izhajal na Dunaju. Nepodpisani pisec je seveda lagal,

da je to bila zadnja partizanska bitka z „ostanki Hitlerjevih SS-ovcev.“ V Rožu pa točno vedo, „kako so Kranjci na zlodejevo naklestili partizane!“

Sedaj pa nastane vprašanje: zakaj so Angleži pri Borovljah sprejeli Slovenske domobrance, Srbske prostovoljce in Hrvate, dočim so pri Pliberku zavrnili hrvaško vojsko, srbske in črnogorske četnike itd. (okrog 175.000 ljudi?) Tako je bilo mogoče, da je 700 partizanov „razorožilo“ vso to maso vojaštva (175.000) in ga poslalo na zakol...? (Bojan Škrk, zadnji politični komisar Tomšičeve brigade, gl. „Tovariš“, Ljubljana, 13. 10. 1970.)

Kako so se naši voditelji predstavili Angležem? Kdaj bosta Narodni odbor in njegov štab razodela to skrivnost? Vsaj po smrti obeh protikomunističnih generalov bi bilo pojasnilo vsekakor nujno, ako naši voditelji ne mislijo o narodu tako, kot je rekel Njegoš: „Narode, željo moja! Narode, snago moja!“ potem pa povzdignil glas in zakričal na vse grlo: „Narode, stoko moja!“

Angleži svojim „rdečim“ zaveznikom niso zaupali in tudi niso imei nikakih simpatij do Slovencev, „rdečih“, „belih“ ali „lisastih“. Toda nujno so jih potrebovali. Titovce so smatrali za najemnike (kar so dejansko tudi bili) in so tako vlogo na Koroškem tudi opravljali. Ko so npr. Titovci izobesili na glavnem trgu v Velikovcu (Voelkermarkt) svojo zastavo, so jo Angleži odstranili. V odgovor so Titovci odstranili angleško. Toda Angleži so takoj pokazali Titovcem, kdo je gospodar: ponovno so odstranili slovensko zastavo s petokrako rdečo zvezdo, obesili svojo in pod njo postavili stražo.

Titovci so takoj začeli „čistko“. Izginilo je več ljudi. Štiri domačine pa so likvidirali po partizansko za Grebinjem. Eden od teh štirih se je drugi dan privlekel s prestreljenim vratom do Angležev, da so tako spoznali titovsko justico.

Nacisti so se pred komunistično justico zatekli v poslopje okrajnega glavarstva, ki je bilo pod stražo angleških tankov. Nacisti so pa bili vsi, ki so kaj pomenili; vključno tamkajšnja slovenska inteligenca, katera je pa s koncem vojne prešla v komunistični tabor.

Koroški Slovenci so po vojni imeli edino slovensko organizacijo — komunistično „Osvobodilno fronto“! Kje je zopet bila Ljubljana? „Bela“, „plava“ in „lisasta“?

Ko so se 21. maja 1945. leta morali Titovci umakniti iz Koroške na staro jugoslovansko mejo, se pojavi vprašanje, če ta mirni umik ni bil plačan s Slovenskimi domobranci in Srbskimi prostovoljci, ki so bili po tem datumu predani? (Sledi)

Čim bolj gosta je tema sodobne zmede pojmov, tem bolj jasno sveti vsemu človeštvu ideja, za katero so padli naši junaki:

Bog — Narod — Domovina.

Meddobje — XIII, št. 3 in št. 4

V prikupni zunanji opremi, ki ji je oče sam urednik *Francé Papež*, sta prišli na našo mizo številki 3 in 4 *Meddobja*, splošnokulturne revije Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu za leto 1973 (XIII). Št. 3 je izšla že decembra lanskega leta, številka 4 pa šele minulega aprila, kar pa ob upoštevanju razmer, v kakršnih se je vse naše zdomstvo kulturno udejstvovanje prisiljeno odvijati, ni nikakšna zamuda.

Revija že na prvi pogled očituje močno roko urednika Franceta Papeža in jo je mogoče postaviti nad marsikaj, kar v vse bolj udobnih razmerah izhaja v matični domovini. Zato nam je resnično hudo, da se zaradi preskopo odmerjenih možnosti našega specifičnim nalogam namenjenega glasila ne moremo dalje zadržati ob vsakem zvezku, ampak moramo naše poročilo o obeh številkah skržiti le na nekaj kratkih ugotovitev.

V št. 3 nas vpelje urednik *Francé Papež* s sodobnimi verzi v španščini na temo *Un libro*. Sledi esej *dr. Eda Škulja* o našem poznanem cerkvenem glasbeniku Stanku Premrlu, mimo katerega pač ne bo mogla nobena zgodovina slovenske glasbe našega stoletja, ker je Premrl nekatere ledine naravnost pionirsko zoraal. V razpravi o Utelešeni poeziji Franceta Goršeta nam zopet sam urednik *Francé Papež* približa tega našega kiparja slovenskega in svetovnega slovesa. Močna je sledeča pesem *Milene Mertak*: Carnutum ali smrt imperatorja na tujem, pri kateri se nam nujno vsiljuje vprašanje: Ne bi pesnica za svojo globoko simboliko našla ob prihodnji priložnosti premnogo motivov tudi v naši še hudo boleči polpreteklosti? In zopet je urednik *Francé Papež* tisti, ki nas ob izidu antologije poezije Vinka Beličiča: Bližine in daljave popelje v njegov pesniški svet med Belo krajino in kraškimi tržaškimi Primorjem. V Sporočilih nam *Frank F. Bükvič* ob Abrama Terca-Sinjavskega: Lenja Tihomirov neusmlijeno razgali svet, si v groteski živi mimo socialističnega realizma zapovedane literature. V Kritiki in presojah *Lev Detela* priobča esej o Dveh sodobnih slovenskih krščanskih pesnikih (Soočenje s poezijo Karla Vladimirja Truhlarja in Rafka Vodeba). Vredno je pazljivo prebrati gloslo *Vladimirja Kosa* ob Ivana Dolenca Moji rasti, ko v svojem Japonskem jesenskem kramljanju z *Meddobjem* postavi pred nas vrsto citatov o naših sodobnih danostih, katere bo s pridom uporabljal vsakdo — ne samo zgodovinar —, ki si pred temi članostmi noče zastreti oči. V Zapiskih nam *dr. Tine Debeljak* približa poljskega jezikoslovca francoskega rodu in velikega prijatelja Beneških Slovencev Baudouina De Courtenaya, ki je, kakor vidimo iz tega zapiska, še ob njegovih stoletnici tudi politično na moč aktualen. Št. 3 *Meddobja* zaključuje

partitura občutja Sveti večer na besede Vincencije Breznik, ki ji je avtor naš novi doktor cerkvene glasbe *Edo Škulj*.

Št. 4 stoji v obeležju tridesetletnice domobranske smrti gotovo najbolj-šega sočasnega (in najbrž še za dolgo časa) pesnika *Franceta Balantiča*. Že zavoljo tega ima posebno vrednost. V to razpoloženje nas že na samem uvodu upelje urednik *France Papež* s pesmijo v španščini: *Para un poeta*. Isti avtor nam takoj nato raztolmači Pesniški jezik Franceta Balantiča, da tako njegovo blagozvočnost še bolj pristno dojemamo. Na Japonskem delujoči jezuit *Vladimir Kos*, čigar sile vidimo vse bolj v njegovih literarnih in zgodovinskih komentarjih kot v njegovi moderni poeziji, nam v glasu ob Franceta Vodnika knjigi *Prevrednotenja* (Maribor 1971): O klasičnem primeru slovenske objektivne zgodovine pokaže pesnika Balantiča — resničnega *novega Slovenca* v smislu, kakor si ga je postavilo za cilj slovensko domobranstvo. Saj na nekem mestu sam, nekoliko pa s citatom Franceta Vodnika pribije: „Balantič je v svojem boju padel, a šel je edino pravo pot, začevši s samim seboj, ker treba je 'izpremeniti človeka in izpremenila se bo doba'...“ Prav tako tudi rešitelj Franceta Balantiča — pesnik dr. Fine Debeljak v Kroniki ohranja nove doprinose za zgodovino v prispevku: Ob tridesetletnici Balantičeve smrti. — Nadaljno vsebino tega zvezka izpolnjujejo *Vladimir Truhlar*: Šest sestavkov iz slovenskega „Leksikona duhovnosti“; *Karel Rakovec* s pesmijo: *Metamorfoza v vetru*; *Papežev* prevod angleškega izvirnika treh pesniških motivov *Teda Kramolca*: *Obrisi*; *Alfonz Čuk* z zelo sodobnim razmišljanjem: O odtujitvi modernega človeka; *Tine Debeljak* s prevodom iz poljščine *Zygmunda Krasinskega* globoke Molitve med mašo. V Kritikah in presoajah *Lev Detela* vrednoti Moderni literarni svet Franceta Papeža. Kar pa vzbuja posebno pozornost, je v presenetljivi Balantičevi maniri spesnjen sonetni venec Sancti Augustini *Confessiones Alma Magistra*, ki je pravo odkritje in resnično doživetje za bralca tega zvezka Meddobja. Dodane so mu tudi štiri fotografske reprodukcije novejših stvaritev akademskega kiparja *Franceta Goršeta*.

Tako bo torej zahtevni bralec v obeh številkah našel zadostno mero užitka.

Samo K.

Zbornik Svobodne Slovenije 1971–72

Izdala in založila Svobodna Slovenija. Opremil akad. slikar Ivan Bukovec. Natisnila tiskarna Vilko S. R. L. — Buenos Aires 1974. Str. 440.

Šele pod konec minulega leta 1973 so uredniki buenosaireškega tednika „Svobodna Slovenija“ uspeli obelodaniti Zbornik za leti 1971–1972, kar kaže na vedno bolj nepremagljive težave, s katerimi se mora leto za letom boriti založništvo naših publikacij v zdomstvu. Zdi se nam, da bodo

predvsem uredniki Svobodne Slovenije morali resno raziskati vse — ne samo gmotne — razloge za to; zakaj bila bi zares škoda, če bi ta naš resnični zdomski letopis, ki je že z letom 1949 začel ohranjati dragoceno gradivo ne samo za našo protikomunistično, temveč tudi splošno slovensko zgodovino-pisje, moral dokončno utihniti. Če bodo uredniki prišli do pravih zaključkov, bo poslej naloga nas vseh — predvsem novega rodu slovenske krvi v tujini —, da ga ohranimo pri življenju.

Kljub zapoznelemu izidu je pričujoči Zbornik ohranil reprezentativnost vseh predhodnikov. Pod že uobičajenimi poglavji, ki so jim v tej knjigi uredniki dodali samo še poseben prostor za stoletnico rojstva dr. Antona Korošca, je zbranega toliko gradiva, da bi šlo daleč preko zmogljivosti našega glasila, če bi se hoteli ob vsem zadržati v meri, ki jo zasluži.

Dr. Anton Podstenar je že v šestem zapovrstnem nadaljevanju priobčil sedaj deveti del svoje temeljite študije o boju slovenske manjšine v krški škofiji na Koroškem za verski pouk otrok v slovenščini. — O problemih primorskih Slovencev v boju za svoje pravice so prispevali pomembno gradivo *Bogdan C. Novak*, *Janez Boltar* in *dr. Andrej Bratuž*. Vsi, ki jim je naš zamejski življenj pri srcu, se bodo morali ob teh dveh zaglavljih Zbornika resno zadržati.

Pod zaglavjem *Razprave-Dokumenti-Pričevanja* stoji na čelu krepek filozofski prispevek *dr. Milana Komarja* o temi *Osebnost in borba*. — V članku *Protislovja samoupravljanja* *dr. Ljubo Sirc* postavi pod lupo kritičnega presojanja za voženi gospodarski sistem v matični domovini, kjer odgovorni pač sodijo, „da so v posesti znanja, kako se svet obrača, prav zato, ker so marksisti.“ — O ameriški demokraciji in dolarju nam pomaga razmišljati *dr. Ludovik Puš*. — Kako je pri nas nastala komunistična „osvobodilna fronta“, zvemo še nekaj iz pričevanja sedaj že pokojnega socialističnega politika *dr. Celestina Jelenca*. — *Univ. prof. dr. Tine Debeljak* je prispeval obširno razpravo pod naslovom: *Slovenski narod in simboli njegove narodnosti in državnosti*. Ne da bi se spuščali v podrobno analizo njegovih ugotovitev v splošnem, se nam vendarle zdi, da se bo ob priložnosti treba nekoliko posebej ustaviti pri njegovih navedbah, v kolikor se nanašajo na dobo slovenskega domobranstva. — V New Yorku živeči publicist *dr. Anton Ambrož* je za zaključek tega zaglavja iz gradiva za svojo v angleščini izdano študijo o ozadju sovjetsko-kitajskega spora posnel kvaliteten prispevek, ki se nanaša na položaj jugoslovanskega režima v sklopu sve-

Da bo „TABOR“ lahko zagovornik resnice in klicar k neprestanemu boju do končne svobode našega zaslužjenega naroda, mora redno izhajati! Če hoče redno izhajati, ga moramo redno plačevati! Zavedajte se tega! „TABOR“ nima mecenov! Poravnajte redno naročnino, nabirajte novih, plačujočih naročnikov in prispevajte v naš Tiskovni sklad!

tovnega komunizma in mu dal že ilustrativni naslov: Trikotnik Moskva-Peking-Beograd.

Kot v vseh prejšnjih letnikih, je tudi v tem Zborniku poglavje *Naši gorniki* — ne samo zaradi krasnih slik — najbolj pestro in v čast ne le knjigi, ampak vsej slovenski družini izven domovine.

V poglavju Slovenstvu v čast — narodu v ponos so tokrat prikazani *dr. Rudolf Čuješ, dr. Enij Alojzij Fonda, Andrej Majcen SDB* in poznani domobranski zdravnik *dr. Janez Janež*, ki delujejo v velikem svetu. Že večkrat se nam je pri tem stalnem in nedvomno potrebnem zaglavju v Zborniku zazdelo, da bi vsaj tu in tam bilo potrebno tudi vprašati, koliko je ta ali oni v tej galeriji izpostavljeni človek, ki bi bil zaradi svojega položaja v svetu k temu še posebej pozvan, zares storil v korist naroda, iz katerega je izšel.

Nepozabni voditelj slovenskega naroda *dr. Anton Korošec* je za stotnico rojstva zares več kot zaslužil posebno poglavje v Zborniku; posebej, ker se ga v matični domovini uradno nihče ni spomnil. Škoda samo, da je tudi v tem poglavju zbranih 9 člankov za takšno priložnost vse preveč stereotipnih.

Tudi *Razgledi*, ki jim v tem zvezku stoji na čelu že drugod mnogo publicirana in zadosti komentirana poslanica Narodnega odbora za Slovenijo iz maja 1972, je običajno, pa zato ne manj tehtno poglavje. Prikaže nam aktivnost slovenskih zdopskih skupnosti na vseh svobodnih čelinah zemeljske oble in bo zato nekoč dragoceno gradivo za zgodovino našega prisilnega žitja izven domovine. Ob odstavku *V spoštljiv spomin*, kjer je v tem zvezku ohranjena hvaležna misel na 18 vidnejših rojakov, ki so že ošli za vselej izmed nas, se bralcu skrči srce v tesnobi. Kako nezadržno pač leta krčijo naše vrste!

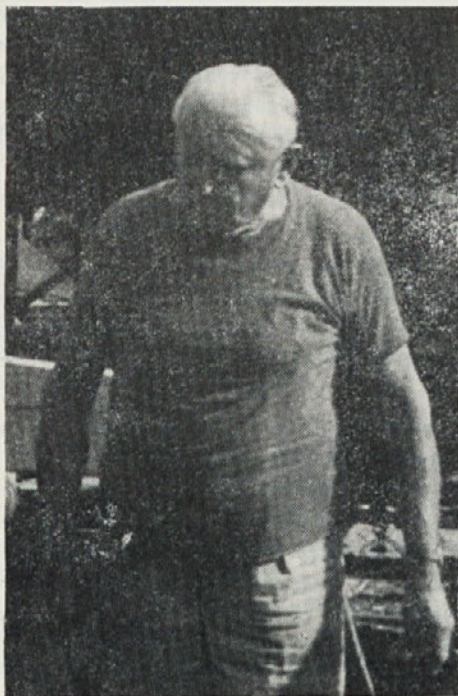
Po kakovosti umetniških prilog, fotografij in drugih reprodukcij je pričujoči Zbornik mogoče eden izmed najbolj bogatih.

Spričo vsega tega storimo samo svojo pošteno dolžnost, če pozovemo po svetu raztresene svobodne rojake k majhni gmotni žrtvi, ki jih od njih zahteva nakup te naše zares reprezentativne publikacije. Predvsem pa: Ne dopustimo, da je nekoč ne bi bilo več med nas!

Dr. S. K.

„*TABOR*“ ni samo živa vez med združenimi slovenskimi protikomunisti, ampak je tudi v vsej zgodovini tiskane slovenske besede prvi in obzornem najcenejši tečaj svobodnega demokratskega sožitja in razpravljanja; saj še vedno stane manj kot zavojček najcenejših cigaret. — Prosimo, da se tega zavedate in redno ter pravočasno poravnate naročnino. — Hvala!

✦ **Vojtehu v slovo**

Pred prihodom na zdravljenje v Buenos Aires mi je pokojni Vojtech pisal sledeče pismo:

El Bolsón, 2. junija 1974.

Tabor s petimi številkami prejel. Najlepša Ti hvala! Lepo si opisal vse po pravici kako je, nič olepševanja — taki smo in taki bomo ostali do poslednjega diha. (Tabor št. 417. — 70-letnica Budinek Vojteha). Prejel sem danes tudi Tvoje zadnje pismo. Koliko dela imaš z vsem, no, ko pridem, se zopet malo pomeniva o vsem. Zopet bom Tvoj nepovabljen gost za več dni. Moram tudi v italijansko bolnico na pregled. Nisem še dober, ali za pod nož se ne dam. Neki Salamida, trgovec z zelenjavo je bil tudi bolan na mehurju, je bil že lani v italijanski bolnici. Ga niso operirali, dali so mu neki „tratamento“

in se je kar pozdravil. Poleti sem bil boljši, a sedaj na zimo sem malo slabši; mislim, da je tudi revma, zato tudi slabo vreme vpliva na telo.

Prilagam Ti tudi „An“ od Pinocheta, kako ga oni slikajo. Se ve, komunistom se ne sme nihče postaviti v bran. Oni te lahko pobijajo, ti se ne smeš braniti. Silno jih boli, da je tako prišlo v Čilah, ampak sramota, da neka argentinska revija tako troblj komunistom v rog.

Mislím, da se pravi Kristusov naslednik piše: Aleksander Solženicin, ki se ni bal smrti, ne preganjanja komunistov — radi pričanja resnice; dal je pravi obraz komunizmu, oziroma tisti prokleti Stalinovi liniji barbarstva. Solženicin je s svojo knjigo napravil silen udarec komunizmu — isto kot Pinochet v Čilah. Torej dve zmagi proti komunizmu letos: Čile in Solženicin! Svobodni svet bo le spoznal laži komunistov. Zakaj se ne najde med Slovenci eden, ki bi izdal tako brošuro o Titu in pobitih domobranci?

Dne 18. avgusta dopoldne je res nepričakovano klical telefon in oglasil se je Vojteh ter povedal, da je prišel v Buenos Aires na zdravljenje. Vesel je bil, ko je zvedel, da smo vsi doma in nam sporočil, da nas bo čez par ur obiskal. Ob njegovem prihodu smo takoj ugotovili, da njegova bolezen hitro napreduje, ker je bil telesno že precej izčrpan. Po par dneh se je res podal na zdravljenje, ki je trajalo en mesec in pol, toda vsa zdravniška pomoč je bila zaman in prepozna. Svojci so ga en teden pred smrtjo odpeljali z ambulantnim letalom nazaj na njegovo posestvo „Triglav“, kjer je v soboto 5. oktobra 1974 preminul na neozdravljivi bolezni. Tako je odšel naš dober prijatelj in dobrotnik *Vojteh Budinek*. Naslednji dan so ga pokopali na pokopališču v El Bolsónu in so ga na zadnji poti spremljali številni znanci in prijatelji — še celo slovenski rojaki iz Bariloč so ga spremljali in mu v slovo zapeli „Vigred se povrne“.

Pokojni Vojteh je imel človeške napake in vrline kakor jih ima vsak izmed nas; vendar je bilo vrlin toliko, da je vredno, da jih poudarimo:

Ostal je odločen *protikomunist* do zadnjih dni; kar je razvidno tudi iz objavljenega pisma. Bil je zastopnik in poverjenik glasila protikomunističnih borcev „Tabor“, med katerimi je imel številne prijatelje. Bil je ponosen, da je izbral ime „Tabor“ za planinsko-počitniško kočo, ki jo je postavil na svojem posestvu.

Bil je velik *narodnjak*, kar je izpričal ob vsaki priliki, a prav posebno, če si ga obiskal na njegovem domu.

Imel je *socialni čut* tako za posameznika kakor tudi skupnost, saj je vedno in povsod poudaril veliko potrebo slovenskega zavetišča.

Bil je *dober in napreden gospodar*, kar si lahko videl ob obisku njegove „chacre“.

Bil je *družaben* in vesele narave. Ljubil je družbo, a najbolj pri srcu mu je bila slovenska pesem.

Dragi Vojteh: takega, kot smo Te spoznali, bomo ohranili v naših srcih. Veliko si naredil dobrega poedincem in skupnosti.

Bog naj Ti vse poplača!

Savo

Ko je slovensko domobranstvo sredi ruševin in krvi zahrbtnega naskoka komunistične zarote na naš narod uresničilo vsenarodno revolucijo novega Slovenca, je prižgala plamenico miselnosti, ki poslej sveti svobodnjakom širom zemeljske oble v njihovem boju za

Boga — Narod — Domovino!

OBČNI ZBOR ZVEZE TABOR

Letošnji 18. redni letni občni zbor Zveze društev slovenskih protikomunističnih borcev Tabor se je vršil 21. septembra 1974. v Hamiltonu — Kanadi.

Letos so odpadle volitve glavnega odbora, ker se te vrše vsaki dve leti.

Predsednik Zveze ing. Fr. Grum je vodil občni zbor, ugotovil sklepčnost in napovedal dnevni red.

Na tem občnem zboru so bila podana *organizacijska poročila*: pozdrav duhovnega vodje, tajništvo, združeno finančno (glavna blagajna, socialni sklad, blagajna uprave in pomožne uprave glasila Tabor), predsedniško in poročila krajevnih društev ter poročilo konzorcija gl. Tabor.

Najvažnejša točka občnega zbora je bila priprava za 30-letnico Vetrinja. Glavni odbor bo pripravil za *proslavo 30-letnice Vetrinja*:

1. *Dodatek Bele knjige* (dopolnitev)
2. *Plošča originalnih domobranskih pesmi.*
3. *Osrednja proslava.*

Ta proslava bo tridnevna 13. — 15. junija 1975 v Clevelandu (Pristavi).

Reorganizacija poslovanja glavnega odbora se prilagodi novim razmeram radi lažjega in hitrejšega poslovanja, zato se vse referate poenostavi in združi:

1. *Gospodarsko-socialni referat*, ki združuje vse blagajne in ga vodi glavni blagajnik s pomočniki.
2. *Tiskovno-zgodovinski referat*, ki ga vodi referent s pomočniki.
3. *Akcijski odbor*, ki skrbi za publikacije in prireditve in ga vodi vsakokratni prvi predsednik glavnega odbora, glavni tajnik in tajniki društev.

Ob zaključku občnega zbora je bilo ugotovljeno, da med nami še diha pravi domobranski duh. Kljub materialistični miselnosti današnje mladine v Kanadi, Združenih državah in v svetu sploh, moramo ohraniti idejo slovenskega domobranstva in z njo poživljati slovensko narodno zavest med mladino.

„Vi ste se za vero borili . . .“

(Nadaljevanje)

Preko dneva je bilo še nekako mirno. Proti večeru pa so prišli štirje partizani in nas nagnali vse v neko sobo. Nahrbtnike smo morali vzeti s seboj. Brez vsega so nas nagnali v prejšnjo sobo.

Drugi dan, bilo je to 30. maja, so se pojavili komunistični krvoloki. Popoldan mi je nek domobranec z naše postojanke povedal, da me iščejo. Ni bilo dolgo, ko je v sobo vstopil komunist in vprašal za mene. Ker sem bil tam, me je seveda dobil. Zasmejal se je in rekel: „Rajši vidim to, kot tisoč Nemcev!“ Po nekaj psovkah je rekel: „Ti stoj, drugi pa sedite!“ Kmalu nato so prišli po mene in me odgnali v neko malo sobo. Takoj so me začeli mučiti. Eden me je prijel za vrat, me postavil ob steno ter začel z glavo tolči po steni. Z mize je nato vzel čevljarske klešče — te imajo prav male zobce, da z njimi zagrabijo usnje — in me z njimi zagrabil za nos in zavijal, da mi je odrgnilo kožo.

V isti sobi je bil tudi poveljnik domobranske postojanke v Lahovčah, Fone Ilija, katerega sem osebno poznal. Ko je videl, kako me mučijo, je prebledel in v strahu rekel: „Vi veste, da sem jaz za vas delal!“ Zelo sem se začudil, ko se je tako izrazil. Prisotni partizani pa so mu odgovorili: „Za tebe že mi vemo. Tiho bodi!“ Pustili so ga popolnoma pri miru.

Ne vem, koliko časa bi me še mučili, ko so na hodniku začeli klicati, da gremo takoj naprej. Odgnali so me nazaj v sobo. Kri mi je tekla iz ušes, iz nosu in iz ust; tudi bos sem bil, ker so mi že podnevi vzeli čevlje. Za pečjo sem našel neke stare čevlje, brez vezalk, a sem jih kar nataknil. Glavno, da nisem bil bos. Takoj so nas nagnali na cesto in nas postavili v sprevod. Zopet so me poiskali in odvedli na čelo sprevoda. Zavili so me v nemško zastavo, za menoj pa so bili oficirji in dva kurata. Kurata Borisa Kerča pa nisem več videl. Verjetno so ga že prejšnji večer odpeljali, kajti popoldan sem ga še videl. Spredej nas je bilo okrog 30.

Dali so nam štruco vojaškega komisa z grožnjo, da bo vsak, kdor ga bo poskušal jesti, takoj ustreljen. To se je godilo 31. maja, na praznik sv. rešnjega Telesa. V časih pred vojno so bile na ta dan procesije in mo molili za božji blagoslov. Ta naša procesija pa je bila obdana s kričanjem in kletvinami, le domobranci smo bili v mislih pri Bogu!

Ko smo tako hodili, so nas srečavali nekateri komunisti in spraševali stražarje, kdo sem jaz. Ponosno so odgovarjali ta je . . .

Zanimivo je, da civilistov ni bilo videti.

Ko smo prišli na postajo, so nam kruh odvzeli in nas strpali zopet v

živinske vagonc. Tu sem vrgel nemško zastavo v kot. K meni je pa pristopil kurat in me vprašal, če sem pripravljen na smrt. Odgovoril sem mu, da sem.

Ko smo se peljali samo par postaj, se je vlak ustavil in so nas signalni na travnik. Morali smo se usesti, da je imela straža boljši pregled. Pomešal sem se med nepoznane domobrance, da bi me kdo ne izdal. Kmalu sem opazil, da partizani domobrance nekaj sprašujejo. Vedel sem, da me zopet iščejo. Vedel sem pa tudi, da me tu ne bodo našli. Poleg mene je sedel Janez Cerar, dober znanec iz Ljubljane. Mislim sem, da ga nimajo za kaj ubiti. Naročil sem mu, naj moje doma lepo pozdravi in pove, kar je do sedaj videl. Obljubil mi je, da bo to storil. Toda tega ni mogel storiti. Njega so ubili, jaz sem ostal živ in to opisujem.

Vlak, ki nas je pripeljal, se je vrnil v Slovenj gradec po ostale. Mračilo se je že, ko smo peš v štiristopih in pod močno stražo odšli proti Velenju.

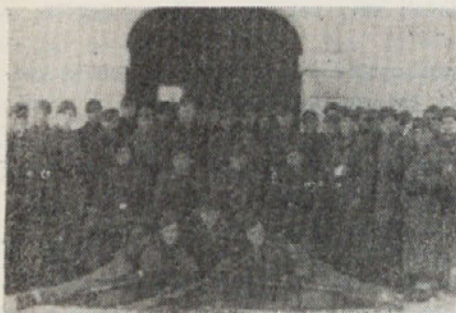
Tu, na tej poti smo imeli priliko za beg. Gotovo bi se nas velika večina rešila. Toda kam naj bežimo? Angleži nas bodo zopet vrnil, drugam pa nismo mogli. Bili smo obupani in smo se tolažili, češ, vojne je sedaj konec in nas ne bodo pobili. Če bi takrat domobranci vedeli da nas bodo vse pobili, bi nas partizani nikoli ne prignali v Velenje; vsi istočasno bi morali planiti nad stražarje in jih podaviti in na ta način bi bila velika večina rešena in bi mogli pobegniti. Toda — kam?

Skupinski beg je vedno lažji, posameznim je le težko pobegniti. Stražili so nas zelo skrbno, a sem vkljub temu pregledaval teren, če bi se mi morda ponudila prilika. Nisem našel nič primernega, ker je bilo na oben straneh ceste samo golo hribovje, kar pač za beg ni primerno. Nekateri so imeli srečo, da so jih stražili Srbi. Ko so ti malo zadremali, je nekaj domobrancev brez strela ušlo. Slovenski partizani so pa zelo skrbno pazili na nas.

Ponoči smo prišli v Velenje. Tam so nas signalni na nek travnik in smo se morali zopet usesti na travo. Ko se je zdanilo, so nas gnali na postajo. Kar naenkrat sem zaslišal streljanje spredaj pri vlaku. Pozneje sem zvedel, da je tu nekaj mojih znancev srečno ušlo. Nekaj od teh je bilo pozneje zopet ujetih in so jih po mučenju pobili. Ko so napolnili vse živinske vagonc, je vlak odpeljal proti Celju.

Ko bo svobodni svet po zmedbi pojmov današnjih dni pravično ocenjal napore narodov in posameznikov za dostojno sožitje človeštva, bo mali slovenski narod stal na častnem prvem mestu ker je po svojem dičnem domobranstvu o pravem času in na pravem mestu pokazal pravo pot:

Svobodni sveta, združite se!

Četa
gorenjskih domobrancev
na Brdu pri Kranju

Že v Celju so nas nagnali pred železniško skladišče in postavili v štiristope. Zahtevali so, da izstopijo oficirji in podoficirji. Nisem videl nikogar, da bi šel iz vrste. Naslednje povelje je bilo: „Lezi!“ „Poljubite zemljo!“ „Govorite: Mi smo izdajalci slovenskega naroda!“ Ko smo še ležali, je prijahal komunist in nagnal konja po nas. Toda konj je bil pametnejši, kot oni na njem in se je človeških teles izogibal. Komunist ga je zato divje obrcal in ga primoral, da je stopal po ležečih. Ko smo vstali, sem videl, kako je nek mlad partizan potegnil iz vrste domobranca močne postave, mu nekaj rekel in ga odgnal s pištolo v roki za živinski vagon in ga tam ustrelil. Nato se je smeje vrnil.

Odgnali so nas na cesto. Ko smo hodili mimo hiš, sem videl samo nekaj ljudi, ki so se zelo resno držali, nihče se nam ni posmehoval. Sicer pa ne vem, kje so ljudje bili, kajti tudi pri oknih nisem opazil nikogar, da bi ven gledal.

Sonce je bilo že visoko, ko smo hodili med poljem pri Celju. Tu in tam so nas ustavili in smo morali ritensko hoditi kakih 50 metrov, nato pa zopet naprej. To so mnogokrat ponovili. Poleg mene sem opazil, kako sta dva domobranca pomagala hoditi tretjemu, kateri ni mogel stopiti na nogo. Že sama sta bila strašno izmučena, a sta še vedno pomagala prijatelju.

Pa naprej, pa nazaj, ves čas pa smo morali kričati: „Mi smo izdajalci slovenskega naroda!“ Kadar ni bilo komunista blizu, sem slišal: „Mi nismo izdajalci slovenskega naroda!“

Naprej! Nazaj! Naprej! Nazaj! Stoj! Komunist, ki je jahal spredaj, je poklical k sebi partizana in mu nekaj govoril. Ta je takoj kazal po nas, kakor bi nas štel. Ko je bil že bližje, sem slišal, kako je vsakega vprašal: „Ali si ti — Jožc Cerar?“ (moje ime). Ta partizan mi je bil tuj in me ni poznal. Ko me je vprašal, sem rekel: „Ne“. Tako je šel do konca vrste, ne da bi me našel. Vrnil se je h komandantu, in mu nekaj povedal, česar zaradi razdalje nisem slišal. Opazil pa sem, da se komandant nekaj

jezi in kar skače na konju. Nadaljevali smo pot in prišli v taborišče v Teharje.

Počasi smo šli notri. Takoj so nas postavili v štiristopih v obliki kvadrata. Jaz bi moral biti v prvi vrsti, pa sem hitro skočil nazaj v zadnje med nepoznane domobrance.

Ko je prišel komandant v spremstvu še nekaj razbojnikov, je takoj začel spraševati, kje sem jaz. Opazil sem, da sprašuje samo meni znane domobrance, ki pa za mene niso mogli vedeti, ker sem se ves čas zadrževal samo med tujimi, ki me niso poznali. Povedali so, kje je moj brat, ki je stal v prvi vrsti, kakih 10 metrov od mene. Komandant je šel takoj k njemu in ga vprašal za mene. Brat je samo skomizgnil z rameni v znak, da ne ve, čeprav je dobro vedel, kje stojim. Komandant je pogledal v nebo in ves besen zakričal: „Hudič! Je bil neumen, kateri ga je izpustil!“ Mislil sem si, da bi bilo dobro, če bi že mogel pobegniti!

Takoj nato so nas začeli razdeljevati in so odločali, kdo je za v bunker v kleti. Tu so me takoj odkrili. Komandant se je ves srečen veselo zasmel: „Rajši vidim, da imamo tebe, kakor ne vem koga drugega. Ti si tisti hudič, pred katerim sem tolikokrat tekel.“ Mislil sem si, da je to za njega sramota, ko je pred vsemi priznal, da je bežal, čeprav je bil dobro oborožen. Nadaljeval je: „Ti hudič si moja dva najboljša kolega ustrelil, ne ustrčil, poklal si jih! Sam sem to potem videl!“

„Ni res“ sem odgovoril. „Nihče jih ni poklal. Sama sta si vzela življenje v bunkerju. To ti lahko pove Krim, ki se je takrat živ predal. Mi ujetnikov nismo streljali!“

„Da,“ je odgovoril, „to pa zaradi propagande, da je čim več naših pobegnilo. *Vi ste se za vero borili! Ali ste kaj molili?*“

„Da, Smo,“ je bil naš skupen odgovor. Umolknil je in s tem molče priznal, da je bila naša borba za vero.

Od nekod se je pojavil nekdo s fotoaparatom. Postavili so me v sredino četverokota, poleg mene Izidorja Korošca in še enega nepoznanega. Slikali so nas tri skupaj. Druga dva so potem porinili nazaj v vrsto in me obstopili. Komandant je rekel: „Sedaj moraš malo dobiti, kar si si zaslužil!“

Takoj nato so me pričeli pretepati. Pod udarci sem obležal na tleh na gramozu. Eden mi je stopil za vrat in sem čutil, kako me z nekim trdim predmetom tolčejo po glavi. Po gramozu se je vlila kri. Slišal sem,

Ne pozabite, da posamezna številka „Tabora“ še vedno stane manj kot zavojček slabih cigaret, da pa poslanstvo, ki ga po skoro 30 letih našega zdomstva vrši med nami, nima cene! — „Tabor“ ni nikomur privešek! „Tabor“ nima mecenov! — Mislite na to in redno plačujte, naročnino ter darujte za zvestobo!

ko je neki meni poznani komunist rekel: „Kar dajmo ga!! (mislim je, da re kar do smrti pobijejo). „Ne,“ je rekel komandant. „To bi bilo za njega prehitro. Počasi ga je treba, naj pošteno gor plača!“

Res so me pustili in odšli. Počasi sem se vsedel. Malo sem bil omotčen in vrtelo se mi je v glavi. Toda zavedal sem se, kaj se godi. Večino ujetnikov so že odgnali v barake. Mene so odvedli v klet pod barako. Tam so bile tri sobe. Vse tri polne ujetnikov. Posedli smo po cementnem podu. Koliko nas je bilo, ne vem točno. Sodim, da, od 100 do 120.

Mnogi so z rokami pritiskali na trebuh in želodec, da bi si tako lajšali s pritiskom bolečine. Ta dan je bil prvi petek v juniju. Zadnjo hrano pa smo dobili 28. maja zjutraj v Vetrinju. Usta smo imeli suha, niti sline ni bilo več. Ustnice so nam že pokale in okrog ust so se nam delale hraste. Če bi imeli kaj vode, bi si z njo zelo olajšali bolečine. Toda niti vode nam niso dali. Nekaj ur ni bilo k nam nobenega partizana.

Skozi odprta vrata sem opazil na dvorišču mlado mater in njenega, okrog dve leti starega sina. Ob sebi je imela kovček. Nek mlad partizan je prinesel odejo in jo je razprostrl poleg nje na tla. Kaj je od nje zahteval, ne vem. Toda ona je začela jokati in ni hotela storiti, kar je partizan od nje zahteval. Videl sem, kako je zagrabil kovček in ga poleg odeje odprl. Ni pa hotel stvari iz kovčka zmetati na odejo. Nagovoril je otroka, da je ta počasi, komad za komadom, znosil svoje in materine najnujnejše stvari na odejo. Otrok je pač nosil, kakor da bi se igral, saj ni razumel, kaj dela. Ko je bil kovček prazen, je partizan odejo zvil in vse odnesel. Uboga mati pa je ostala brez vsega z otrokom in praznim kovčkom. Partizan je pozneje tudi njo in otroka odvedel v neko barako.

Nekako med peto in šesto uro popoldan sta prišla pred našo klet dva mlada krvoloka. S seboj sta prinesla kolobar žice in jo začela sekati na približno pol metra dolge konce. Ko sta imela dovolj kosov, sta nas začela vezati z rokami na hrbtu. Ko sta to opravila, sta nas vse segnala v dve sobi, nato je pa eden vzel v roke žično vrv, drugi pa lesen cepec, ki je imel močno, naravno izraščeno glavo. Začela sta tolči po nas in sta vsakega dobro zdelala. Ko se je njima zdelo dovolj, sta vrgla žrtev v prazno sobo. Na vrsto smo prišli vsi. Če se je kdo onesvestil, sta ga prijela za rame in od daleč vrgla na cementni tlak, kakor zaklano živino. Videl sem, kako se je pod udarcem cepca sotrpinu odprla na glavi globoka rana. Re-vež je seveda bil potem v nezavesti. Enemu kuratu sta z udarcem zlomila roko. Isto sta storila še nekemu drugemu. Ko sta nas vse premlatila, sta bila vsa premočena od znoja. Pustila sta nas zvezane in srečna in vesela odšla.

Še pred mrakom je prišel v klet nek partizan v lepi modri uniformi. Videlo se je, da je nekaj več kot navaden partizan. Bil je star okrog tri-

deset let. Obstal je med vrati in se oziral po nas in naših krvavih obrazih ter na hrbtu zvezanih rokah.

Stopil sem k njemu in ga prosil, naj nas razvežejo, da ne bomo čez noč zvezani in da nas naj malo manj pretepa, da ne bo tako vse krvavo. Mislil sem si, da me bo pošteno nahrulil. Zmotil sem se. Malo je še po nas pogledal in rekel: „Bom poskušal.“ Nato je odšel. Bil sem zelo presenečen, ker sem ugotovil, da vsi do zadnjega le niso slabi.

Ni bilo treba dolgo čakati in se je pojavil eden od onih dveh krvolokov, ki sta nas prej pretepla. Razvezal je enega domobranca in rekel, da naj se sedaj razvezemo. To je gotovo dosegel oni, ki nas je malo prej pogledat prišel.

Polegli smo po tleh in smo bili čim bolj pri miru. Če se je kdo le dotaknil soseda je ta takoj od bolečin zastokal. Noč smo prestali mirno. Ležal sem naslonjen s čelom na roko le tu je še bila zdrava koža. Lasje so se mi vsi s krvjo zlepili. Preko noči sem se večkrat onesvestil. Lakote nisem občutil le občutek sem imel da piha mrzel veter skozi mene. Spal nisem. Vendar je bilo dobro, da nismo bili več zvezani, kar bi bilo grozno za nas. Le kdor je bil dalj časa trdno zvezan z žico pravilno razume, kako grozno začnejo roke boleti, ko zastaja kri in začnejo roke zatekati.

Proti jutru že, ko se je začelo že malo daniti, sem previdno vstal in pazil, da nisem stopil na nobenega ter šel na hodnik. Pri odprtem malem oknu sem opazil znanca Tomaža Žagarja, kako je ostro opazoval okolic). Ko sem se mu približal, me je pogledal. Opazil sem, da je zid pri oknu odrgnjen — znak, da jih je nekaj že pobegnilo. Tomažu sem rekel, naj poskusi, če se le da. Tomaž je opazoval stražarja, kako se je sprehajal okrog barake. Ko je bil stražar za barako, je Tomaž skočil gori in skozi okno, preko žične ograje in izginil v redkem gozdu. Ko je bil že daleč, je stražar bežečega opazil in oddal par strelav za njim. Tomaž je tu srečno ušel. Tako jih je ušlo tudi nekaj že pred Tomažem. Ne vem pa, kako so se zvali potem skrivati. Meni je bilo žal, da sem zamudil to priložnost. Sedaj se je že danilo in ni bilo mogoče pobegniti.

Do približno dveh popoldan so nas pustili pri miru. Tedaj pa so prišli po nas in nas segnali v jedilnico, kjer je vsakdo vzel umazano vojaško porcijo in šel z njo po hrano. Pri okencu so nam neke ženske nalile polno porcijo neke vrele, zelene juhe ali kropa. Kakor hitro je zadnji domobranec dobil svojo „hrano“, so krvoloki začeli tolči po nas. Še polne porcije

Kadarkoli in v kakršnikoli okolnosti bo zopet zasijala svoboda nad slovensko domovino, vedno bo nosila neizbrisen znak zglada in žrtve slovenskega domobranstva, ki je o pravem času vsemu svobodoljubnemu človeštvu pokazalo pravo pot: Bog — Narod — Domovina!

Tečajniki
gorenjskega domobranstva
na Brdu pri Kranju

smo morali položiti na mize in so nas zbezali nazaj v klet. To je bila prva hrana. Bilo je drugega junija, torej pet dni nismo dobili ničesar, nato pa krop, ki smo ga morali pustiti na mizah, saj še mrzle vode ne bi mogli tako hitro popiti.

Kmalu potem so zopet prišli razbojniki in so nas po deset mož vodili do neke barake, katere okno je bilo odprto. Za oknom pri mizi je sedel neki moški, malo naprej pa še tipkarica. Moški je vsakega vprašal za ime in priimek ter naslov, od kod je; koliko časa je bil kdo pri domobrancah; kolikokrat v borbi proti zavednim borecem. To je bilo vse.

Prvi pred menoj je bil kurat. Poslušal sem pazno, kaj bo rekel. Na vprašanje, kolikokrat je bil v borbi, je odgovoril, da ni bil nikoli, ker je kurat. Moški v sobi je razkačen skočil s stola in besno zakričal: „Zjutraj si imel mašo, potem si pa naše zavedne Slovence streljal...“ Z roko mu je naredil križ, kakor mašnik, kadar blagoslavlja in še srdito rekel: „Si že opravil...“

Po tem popisovanju smo zopet šli nazaj v klet. Slutil sem, da se bo kmalu nekaj z nami zgodilo.

XX.

Res so nas še pred mrakom signali na dvorišče, kjer smo morali pojesti po tleh. Prišli so krvoloki in se med seboj tiho pogovarjali.

Nocoj bo, kar bo. Trdno sem se odločil za beg. Tudi sem imel neko notranjo slutnjo, da nocoj ali nikoli.

Več komunistov je bilo v lepih, modrih uniformah. Vedel sem, da so to večje glave.

Tu smo precej dolgo sedeli. Šele okrog 11 ure so se pripeljali štirje tovornjaki, furgoni, kot so jih uporabljali Nemci za prevoz ujetnikov. Od nekod so zopet prinесли žico in jo začeli sekati na konce. Takoj so nas začeli vezati z rokami na hrbtu in so nas zvezane potisnili v avto.

Ko je bil furgon poln, sta vstopila še dva partizana. Nato so vrata zaprli. En stražar je bil oborožen z brzostrelko, drugi je pa imel navadno vojaško puško.

Odpeljali so nas v temi in nismo mogli videti, kam nas peljejo. Nekaj časa sem slišal stokanje ostalih, kako da jih roke bolijo. Počasi pa so vsi utihnili. To se mi je zdelo čudno, saj mene so roke vedno bolj bolele. V tem premišljevanju sem začutil, kako mi nekdo odvezuje roke. Kako se je to moglo zgoditi, točno ne vem. Verjetno se je enemu posrečilo razvezati roke drugemu sotrpinu in nato so drug drugemu roke razvezali. Takoj, ko sem lahko s prsti migal, sem previdno tipal pri bližnjem partizanu, ali ima puško ali brzostrelko. Drugi so to opazili in me vlekli nazaj, češ, da pride to na vrsto pozneje. Govoriti nisem mogel, ker je bil stražar tik poleg mene in bi me slišal.

Žal ni bilo več časa, da bi še kaj storili. Avtomobili so se ustavili in so takoj začeli razlagati domobrance. Slišali smo samo njihovo stokanje. Ko so se pri našem avtu vrata malo odprla sem takoj pogledal, kakšen teren je in če se bo dalo uiti. Malo za našim avtomobilom je bil ob cesti en oseben avtomobil. Takoj sem sklenil, da bom stekel v tej smeri in potem v zaščiti avtomobila naprej v svobodo.

Bil sem čisto pri vratih in sem prvi šel z avtomobila. Komaj sem čutil trenutka, da bom ušel. Ko nas je tako že nekaj korakalo — vsi smo držali roke na hrbtu, kot da bi bili še zvezani — sem naenkrat skočil nazaj in skozi komunistično stražo ter stekel za oni avto. Takoj so začeli streljati za menoj, toda zadel me ni nobeden. Avto je opravil pričakovano nalogo, čeprav so stražarji imeli vsi strojno orožje in stali nekako vsake tri metre.

Dolgo nisem tekel, v temo pa tudi niso več streljali. Takoj sem prišči do neke vode, nisem pa vedel, kje sem. Ob vodi sem se vlegel pod grmovje in pazil, če bo še kdo prišel za menoj. Toda ni bilo nikogar, le neko govorjenje sem od daleč slišal.

Ne vem, zakaj ni nihče drug skočil za menoj in skušal pobegniti. Takrat je nastala velika zmešnjava in hrup. Partizani so kričali: „Stoj!“ pa takrat sem bil že daleč. Čudno se mi le zdi, da me niso dobili, saj bi me lahko kar z rokami zgrabili, če bi ne imeli orožja v rokah. Presenečenje je pač bilo veliko in meni v korist.

Ko sem še tako ležal ob vodi, se je nekdo pripeljal s kolesom po stezi ob vodi in se oziral na vse strani. Ni me videl in se je odpeljal naprej. Malo sem poležal, ko se je prikazal mesec za hribom. Tako sem vedel,

Z vsakim dnem, ki tone v večnost, postaja naše domobranstvo naš večji zgodovinski ponos! Naši mrtvi so padli na predstraži vesoljnega človeštva v borbi med dobrim in zlim, med svobodo in suženjstvom! Bodimo jih vredni!

Za Boga — Narod — Domovino!

kje je vzhod. Iti moram torej v nasprotno smer, proti zapadu v hribe. Vstal sem in previdno hodil med drevjem. Prišel sem do ceste ob kateri je tekla tudi železnica. Šel sem v hrib do vrha in kar naprej.

Pod neko vasjo sem opazil ob poti oglasno desko in na njej je bilo nekaj napisano. Stopil sem bliže in ker je bilo že bolj svetlo, sem lahko prebral: *Kdorkoli bo dal hrane kateremu tujemu človeku in ga ne bo prijavil, ga bo zadela smrtna kazen!*

Odšel sem naprej, prišel do studenca in sem se napil vode, kar mi je dobro delo. Napotil sem se v drugi hrib. Ker se je med tem že zdanilo, sem se na sončni strani hriba vlegel za grmovje. Bila je nedelja, 3. junija.

Bil sem zelo nestrpen in sem se odpravil naprej, ko je bilo sonce še visoko. Pozneje mi je bilo žal, da sem to storil.

Na nekem pašniku sem zagledal nekaj češnjevih dreves. Ko sem prišel blizu, sem videl, da so bile češnje že obrane. Šel sem nazaj v gozd in previdno po robu hriba naprej. Nedaleč pod hribom je bilo nekaj kmetij, kjer so peli partizanske pesmi in po glasovih sodeč, so bili vsi pijani. Prišel sem tako do roba hriba in zagledal cesto v dolini. Po nasprotnem hriba so bile pa njive kar do vrha, tako da pri dnevu nisem mogel iti preko. Čakati sem moral noči. V bližini je bil studenc, kjer sem se zopet napil in sedel pod drevo.

(Sledi)

Odbor Slovenskega zavetišča

ima v prodaji slovenski prevod

„MARTIN FIERRO“

Vsaka slovenska hiša naj ima slovenski prevod

Cena 80 pesov

Z nakupom podprete zavetišče

Za zavetišče:

N. N., Capital	100.--
Koritnik Antonija	11.718.90
Eiletz Tieda	100.--
Bidovec Franc	40.--
Bidovec Anton	500.--
N. N.	6.--
Bat Roman	101.--
N. N., Argentina	1.000.--
N. N.	1.--
Triler Franc	28.--
Robič Franc, Brazil	300.--
<i>Božično darilo zavetišču:</i>	
Dr. Komotar Anton, Nem.	1.000.--
V spomin na pok. <i>Rudolfa</i> Žitnik:	
Langus Milan	100.--

V spomin na pok. *Leota Bradaška:*

Boc Milan	140.--
V spomin na pok. rev. <i>Janka Mernik:</i>	
Amon Marjan	102.--
<i>Invalidski sklad ZDSPB Tabor:</i>	
Žele Frank	dol 2.--
Jakopič Marjan	5.--
Lobe Berta	5.--
Kolarič Rudi	5.--
<i>Tiskovni sklad ZDSPB Tabor:</i>	
Žumer Frank	dol 2.--
<i>Tiskovni sklad glasila Tabor:</i>	
Bavec Janez	5.--
Primožič Ivanka	5.--
Kolarič Rudi	2.--
Kolarič Rudi (v l. 1972.)..	2.--

SLOVENSKO ZAVETIŠČE JE DELO VSE SLOVENSKE EMIGRACIJE IN NIHČE NIMA PRAVICE ZASLUG. VSA PRAVICA JE PRAVICA REVEŽEV, ZASLUGA PA PRIPADA NASIM MRTVIM, SLOVENSKO ZAVETIŠČE JE IZGOVORJENI KOT POMOČI POTREBNIM SLOVENCEM.